

A színikritikusok díja 1989/90

A legjobb új magyar dráma: **EÖRSI ISTVÁN: AZ INTERJÚ**

A legjobb előadás: **CSEHOV: PLATONOV** (Katona József Színház, rendezte: **ASCHER TAMÁS**)

A legjobb női alakítás: **TAKÁCS KATALIN** (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: **GÁBOR MIKLÓS** (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: **ESZENYI ENIKŐ** (Koldusopera, Vigszínház) és **TÖRÖCSIK MARI** (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: –

A legjobb díszlet: **ANTAL CSABA** (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: **SZAKÁCS GYÖRGYI** (több munkájáért)

Különdíj: **RUSZT JÓZSEF** és a **FÜGGETLEN SZÍNPAD**

No persze egyetlen évad végi dicsőségtábla sem olyan, mint a megelőzők; ennek az évadnak mégis van egy páratlan megkülönböztető jegye. A szezon a politikában a rendszerváltás évada volt, bár ezt egyelőre inkább csak az utókor számára szögezzük le, mert amúgy sem a díjazás, sem az évad általános képe nem mutat váltásra utaló meghatározókat. Legföljebb egy-két aggasztó tünetre figyelhetünk fel. A legjobbak között ezúttal nem szerepel vidéki színház és vidéki művész, s ez a tény – habár az „utánfutók” között már feltűnnek legjobb vidéki műhelyeink: Kaposvár, Szolnok, Nyíregyháza – figyelmeztetően jelzi vidéki színjátszásunk különösen súlyos veszélyeztetettségét.

Továbbá, a végeredményt ezúttal meglehetősen kevés: huszonkét kritikus szavazatából szűrhattuk le. Ismerjük a szakma ambivalens viszonyát a színikritikához, mégis úgy érezzük: olyan gond csapódik itt le, amely a színház valamenynyit gyakorló és szemlélő hívét joggal nyomaszthatja. 1981/82-ben például harminchétt kolléga vett részt a szavazáson – most közülük huszonhárom hiányzik. Még tavaly is voltunk szavazók huszonheten; közülük heten hallgattak el 1990-re. Mi történt? Van fájdalmas, bár természetes fogyatkozás: a céhnek voltak halottai. Ugyancsak az élet rendje, hogy ki nyugdíjba ment, ki szabad akaratából pályát módosított. Ám sokan vannak a hiányzók között azok, akiknek nem jut fórum; régi lapjuk megszűnt, avagy színházi rovata szűkült be, vagy új laphoz szegődtek, s az új orgánumok legföljebb csak a gyors szenzáció, a röpke hír erejéig hajlandók foglalkozni a színházzal. Kár. Nagy kár.

Lássuk immár magát a táblázatot, mely a régről ismert és nézetünk szerint bevált, vagyis méltányos számlálási szempontok szerint állt össze.

A tavaly is győztes **Eörsi István** Az interjúja mint az évad legjobb új magyar drámája hat szavazatot kapott; ehhez hozzágondolhatjuk még azt a voksot, amely a különdíj-kategóriában esett rá, s talán még azt is, amely írójának Antigoné-adaptációját méltányolta. Megemlítendő itt, hogy előfordult már: hasonló szavazatszám ellenére sem adtuk ki e kategóriában a díjat – ám akkor a szavazók nagyobb

fele ítélte úgy, hogy abban az évadban nem akadt jutalmazásra érdemes dráma, vagyis, ahogy házi szóhasználatunk mondta, a legtöbb szavazatot a „nulla-dráma” kapta. Ám ezúttal nyolcan húztak vízszintes vonalat a címszó után, ami ugyan tisztes szám, de a huszonkét szavazónak mégiscsak egy kisebb hányada. A második helyezett Schwajda György, Ballada a 301-es parcella bolondjáról című művével.

A legjobb előadás kategóriájában igen tekintélyes a Platonov főlénye: tizenegy szavazatot kapott, tizenhat kritikustól (négyen fél szavazatot adtak rá). Melléjük hadd sorakozzék tiszteletbeli tizenhetedik szavazóként Renate Klett, a Theater heute kritikusa, aki ekképp támogatja meg döntésünket: „ (...) Mint a Katona József Színház minden előadásában, most is lenyűgöz az ensemble-játék: a csodálatos színészek, figurák és kapcsolatok gyengéd és ötletes kiszínezése, a mód, ahogyan pillantások és gesztusok, hangnemek és feszültségek egymásból születnek, és egymást folytatják. Senki sem tolakszik előtérbe; okosan és érzékenyen illeszkednek egy korszak, egy társadalom fixírképébe. Az előadás mesterműve a rendezésnek és a színészetnek, s azt bizonyítja, hogy hagyomány és radikalizmus nem feltétlenül egymást kizáró fogalmak.”

A produkciót egyébként egy külföldi kritikustestület is díjazta: a Francia Színházi és Zenekritikusok Szindikátusa tüntette ki – a párizsi vendégjáték alapján, s az Übű király-lyal együtt – az évad legjobb idegen nyelvű előadásának díjával.

A Platonov után a legtöbb szavazat Taub János nemzeti színházi A vihar-rendezésére esett.

A legjobb női alakítás kategóriájában öt és fél szavazattal Takács Katalin vezet (öt szavazat fölött szoktuk kiadni a egyes díjakat). Sikere annál megérdemeltebbnek tetszik, mivel már az előző évadban is erős második volt Csákányi Eszter mögött. Közvetlenül követi őt Udvaros Dorottya, majd Básti Juli és Töröcsik Mari.

A férfi főszereplők mezőnyét nagy fölényrel vezeti Gábor Miklós: kilenc és ötharminc szavazatot esett rá. (A bizarrnak tetsző szám a feles és harmados szavazatok összeadásából született.) Mögötte a

tavalyi győztes Balkay Géza, majd Blaskó Péter következik.

A női mellékszereplő díján ketten osztottnak hét-hét szavazattal: Töröcsik Mari és a tavalyi győztes Eszenyi Enikő. Hagymányunkhoz híven beszámítottuk a főszereplőként kapott szavazatokat is, hiszen a kollégák „érzéki csalódása” nem véletlen: két korosztály e két reprezentatív képviselője a mellékszerepből is főszerepet csinál. A kategória második helyezettje Kerekes Éva.

Sajnos, akárcsak tavaly, idén sem sikerült kiadni a legjobb férfi mellékszereplő díjat, ami kétféleképp nézhető: túl sok (ha ilyesmiből sok lehet) a kitűnő férfiszínész, illetve kevés a valóban elsőprő erejű teljesítmény. Mindenesetre itt volt legnagyobbat a szóródás: nem kevesebb mint tizenhét művésznünk kapott egész vagy megosztott szavazatot, közülük a legtöbbet – hármat-hármat – Csákányi László, Jordán Tamás és Pusztaszeri Kornél.

A legjobb díszlet terén ismét meggyőző fölény: Antal Csaba Platonov-színház-képe tizenegy kritikust bűvölt el. Öt szavazattal második A vihar díszlete, illetve alkotója, Vayer Tamás.

A legjobb jelmez díja már magától oda-sétál Szakács Györgyihez: tizenöt és fél szavazata a legtöbb, amit egy-egy kategóriában a győztes elért. Ugyanakkor megjegyzendő: könnyen lehet, hogy ha A rettenetes anya szolnoki előadására többen látogattak vagy látogathattak volna el, a verseny Németh Ilonával szorosabban alakulna.

A különdíj értelmezése mindig is vitatható, illetve roppant változatos volt. Most is: többen egyáltalán nem szavaztak e kategóriában, a leadott szavazatok pedig tarkán oszlottak meg produkciók (pontosabban: különleges vállalkozások), zeneszerző, rendezők, színészek avagy rendező-színész párosok között. A díjat hasonló okokból több alkalommal nem is lehetett kiadni; annál komolyabb elismerés, hogy ez alkalommal sikerült: Ruszt József kezdeményezése, a Független Színház s annak egyik vagy mindkét eddigi produkciója hat szavazatot nyert. Három szavazattal követi egy másik kollektív vállalkozás: a nyíregyházi Danton, Gaál Erzsébet és az együttes munkája.

BARABÁS TAMÁS Igazság – Esti Hírlap

A legjobb új magyar dráma: Eörsi István:
Az interjú

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katon József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Vári Éva (Shirley Valentine, Pécs) és Margittai Ági (Shirley Valentine, Dominó Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő (Fekete Péter, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Pusztaszeri Kornél (Audiencia, Madách Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Antigoné, Várszínház; A vihar, Nemzeti Színház; Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

Különdíj: Bálint András (Esti kérdés, Radnóti Miklós Színház)

Többnyire szerény a választék az első kategóriában. Így volt ezúttal is, kettő

A legjobb új magyar dráma: Eörsi István: Az interjú. Gábor Miklós, Básti Juli és Koltai Róbert a Játékszín előadásában (MTI-fotó)

közül (Schwajda György *Csodája* volt a másik) választottam *Az interjú* című gondolatgazdag színpadi munkát. A legjobb rendezést nehezebb volt kiválasztani, annyi ígéretes produkciót láttam: a *Komám-asszony, hol a stukker?*-t Huszti Pétertől, az elbűvölően ötletgazdag *Fekete Pétert* Marton Lászlótól, a remek *Audienciát* Balikó Tamástól, a következetesen szellemes *Utazás a Föld körül nyolczvan nap alatt* Márton Andrásztól, a *Szemenszedett igazságot* Kolos Istvántól, a *Csodát* Garas Dezsőtől, a lenyűgözően szellemes és költői *A vihart* Taub Jánostól. Egyik jobb előadás, mint a másik, melyiket szeressem, amikor mindegyik úgy tetszett? Az évad végén aztán jött a *Platonov*, egy fejjel az összes többi fölé emelkedett, és győzött (sokadszorra) Ascher Tamás.

A nőket kényeztette ez a szezon, ami ritkaság. A Nemzetiből kinézett Esztergályos Cecília régi sikerei színhelyén, a Tháliában bizonyította be újra, milyen jó (egyre jobb) színésznő (*Big Love*). Eszenyi Enikő már nem tud olyat lépni, hogy ne aratna vele fergeteges sikert, a Vígszínház új Ruttkaikájává nőtte ki magát, két éve minden produkcióban, amelyben játszik, ő a legjobb. Psota régi fényében ragyogott (*Roncsderby*), Básti Juli tartja nivóját (*Platonov*), Udvaros régen a legeslegelső és a szezonban sokműfajúságával is elkápráztatott: palettáján a *Lulu* meg a *Platonov* mellett elfért – bűbajos

énekekkel, tánccal – a tőle jelentőssé váló habkönnyű *Janika*. Takács Kati (*Anna Karenina pályaudvar*) és Kovács Adél (*Vőlegény*) is minden újabb szerepében egyre tündöklőbb tehetséget mutat. Igazi kiugrás volt Györgyi Anna föllépése az *Üveg cipőben*. S végül azok, akik oly régen érdemelnek már kritikus díjat, most megosztva kínálok nekik, ugyanabban a *Shirley Valentine*-szerepben, amit ketten két-féleképpen, de egyaránt nagyszerűen játszanak el: Vári Éva és Margittai Ági.

Nagyon tetszett nekem Gáspár Sándor (*Csoda*), Balkay Géza (*Platonov*), Avar István (*Audiencia*), Sinkó László (*Lulu*), Huszti Péter (*Üveg cipő*), Rudolf Péter (*A segéd, Fekete Péter*), Harkányi Endre (*A segéd*) és Bács Ferenc (*Sok hűhó semmiért*) –, de hogy valaki hetvenen felül is ilyen szenzációs legyen, s életének egyik legjobb alakítását nyújtsa! Gábor Miklóra gondolok *Az interjúban*, nálam övé a díj.

Bevallom „manipulációmát”: női mellékszereplői díjazandónak írom be Eszenyit azért, hogy Vári és Margittai díjat kaphasson. Egyébként ebben a kategóriában nem volt nagy tolongás. Feltétlenül feljegyzendők Béres Ilona (*Elveszett paradicsom*), Szegedi Erika (*Boldogháza*), Töröcsik Mari (*Csoda*) és Tábori Nóra (*A segéd*) epizódjai.

Legjobb férfi mellékszereplőként gondoltam Blaskó Péterre (*Platonov*), Kaszás Gergőre (*Lulu*), Máté Gáborra (*Lulu*), a Reviczky Gábor–Eperjes Károly–Bubik István-trióra (*A vihar*) – és aztán Pusztaszeri Kornélt (*Audiencia*) írtam be a listára, a figura egészen különleges volta és remek megoldása okán. (Bár ebben, gondolom, a rendező, Balikó Tamás is alaposan benne van.) A legjobb, engem szinte lenyűgöző díszletet (*Platonov*) Antal Csaba, a legjobb jelmezeket (*A vihar*, *Eörsi Antigonéja* és *Anna Karenina pályaudvar*) megint Szakács Györgyi tervezte. Valódi színházi esttel ér fel Bálint András *Esti kérdés* című Babits-műsora, különdíjra javasolom.

Még valamit. Soha citromdíjat nem adtunk ki, ennek a gondolata sem merült fel bennünk. Hét (vagy izléstelensége, vagy semmitmondása, vagy egyéb ok miatt) elképesztően gyöngé fővárosi előadást láttam az idén, kritikán alulit, nézhetetlent, tulajdonképpen bemutatathatatlant. Most még nem írom le a nevüket, de nagyon aggódnék, ha ez a szám a jövőben növekednék.

BARTA ANDRÁS Magyar Nemzet

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás) és Shakespeare: A vihar (Nemzeti Színház, rendezte: Taub János)

A legjobb női alakítás: Udvaros Dorotty (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Balkay Géza és Blaskó Péter (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Kerekes Éva (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Bubik István, Reviczky Gábor, Eperjes Károly (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Vágó Nelly (Platonov, Katona József Színház)

Különdíj: Eörsi István: Az interjú (Játékszín)

BÉRCZES LÁSZLÓ Film, Színház, Muzsika

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Udvaros Dorotty (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Balkay Géza (Platonov, Katona József Színház) és Kovács Lajos (Kaspar, Miskolc)

A legjobb női mellékszereplő: Kerekes Éva (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Blaskó Péter (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Németh Ilona (A rettenetes anya, Szolnok)

Különdíj: Márta István (a Peer Gynt, A kaukázusi krétakör, A vihar, a Woyzeck és a Platonov kísérőzenéjéért)

1. Úgy tűnik, hogy a fiókok nem őriznek felfedezésre váró titkos remekműveket. Ezeket már vagy felfedezték, vagy leporelósukkor kiderült, hogy jobb lesz visszasüllyeszteni őket a fiók mélyére, mert érvénytelenné váltak, mielőtt megszólalhattak volna. A „szabad, új” világunkban született drámák többnyire – korántsem

lebecsülendő – formai játékok, gyökeretlenül lebegnek valóságunk felett, ami nem azért baj, mert a színpadon nem találkozunk „egy az egyben” hétköznapiakkal, hanem mert a talált formák esetlegesek, kicserélhetőek – minthogy az alkotó íráskényszerén kívül nincs igazi mozgatórugójuk.

2. Ilyenkor, évad végén divat szidni a magyar színházat. Panaszkodunk az egyre jobban terjedő kommerszre, a színtelen, szagtalan, arctalan előadásokra, a közép-szert támogató, igénytelen színházi vezetésre... Valóban, az idén is sok lenne a panaszkodnivaló. A fővárosban is, vidéken is a nagyüzem futószalagján készül a produkciók többsége, alig-alig találkozhatunk színházi műhely létezésére utaló nyomokkal. A mindenkori kivétel, Kaposvár elszomorítóan gyenge évadot zárt, döntési helyzetekben Szeged is, Kecskemét is a megszokott rosszat választotta, jó néhány színház egyetlen kiemelkedő előadás nélkül zárta az évadot. Mindenképpen értékelendő azonban, hogy Szolnok tartja évek óta jó színvonalát (pedig talán itt kockáztatnak a legtöbbet, hiszen Witkiewicz, Bondot és új magyar drámákat játszanak), a Vígszínház is jó (de meg sem kockáztatja a jelest), Nyíregyhá-

zán az idén is születtek izgalmas előadások (*Rinocéroszok, Danton*).

De bármennyire is hajlamosak vagyunk a panaszkodásra, el kell ismernünk, hogy a gyenge átlag fölött született néhány kiváló előadás. Mindenekelőtt az „új” Nemzeti két produkciójára (*A vihar*, rendező Taub János és *A kaukázusi krétakör*, rendező Csizsár Imre), a Független Színpad *Romeo és Júliájára* (rendező Ruszt József), a Katona Színház *Lulu* című előadására (rendező Ács János) és a miskolci stúdielőadásra (*Kaspar*, rendező Árkosi Árpád) gondolok. Ha nincs a *Platonov*, bármelyikük joggal pályázott volna a legjobb előadás címére.

Nem hiszem, hogy ebben a kategóriában nagy szóródás lenne a szavazatokban. Számomra a *Platonov* az utóbbi évtized egyik legkiemelkedőbb produkciója. A dramatizálástól a zenéig, a díszlettől, a jelmeztől a színészi játékig elsőrangú teljesítményekkel találkozunk. Ascher rendezésének lényege a szimultán megjelenő színpadi eszközök összehatása, a látzólag egymástól független apró történetek egymásba kapcsolódó, egymást indukáló folyamata, melyben minden szereplő cselekedete tudatos vagy öntudatlan reakció, és újabb történeteket szándékosan vagy véletlenül elindító akció is egyben. A színház alapkérdései – kik, hol, mikor, miért tesznek azt, amit tesznek – minden pillanatban megválaszolhatóak, miköz-

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház). Rendezte: Ascher Tamás. A képen: Máté Gábor, Blaskó Péter, Udvaros Dorotty és Básti Juli

ben az előadás egyetlen ponton sem fordítható le tömönatos üzenetté. Ascher célja nem az, hogy leleplezze hőseit. A művész kétségbeejtően tudathasadásos pozíciójából egyszerre szánja és szemléli az embert.

3. Udvaros Dorottya Luluja a tökéletes nőt mutatja fel. Ez persze korántsem a jószág, hanem a megfejthetetlen titokzatosság, angyali és ördögi találkozása. Magához szippant és eltaszít, befogad és kivet magából. Hozzábújsz, és menekülsz tőle. Lulu egy személyben áldozat és gyilkos, a ragadozó kíméletlenségével lecsap, majd elesetten, erőtlően hull a földre. Pályájának vonala nyilvánvaló és megmásíthatatlan. De Udvaros úgy megy ezen végig, mintha bármikor más is történhetne. Mintha minden csak rajta múlna.

Kiválónak tartom még Lázár Kati alakítását a kaposvári stúdió *Petra von Kant* előadásában (rendező Jordán Tamás). A színésznő két világ találkozásának mezején egyensúlyoz: egyfelől a tőlünk független valóságos világ, másfelől az ennek nekifeszülő szándékaink, vágyaink, öncsalásaink, hazugságaink világa, melyekkel átvonszoljuk magunkat egyik napról a másikra.

4. Bármennyire is szerettem volna, nem tudtam dönteni. Balkay Géza és Kovács Lajos alakítása azt az életveszélyes színészi magatartást képviseli, amikor játszó személy és szerep szinte teljességgel azonosul. Számukra a színpad és a színpadon kívüli világ határvonala elmosódott, majdhogynem megszűnt. Hosszú távon így élni, színházat csinálni lehetetlen. De valószínűleg csak így érdemes.

Az évad legjobb alakításai közé tartozik: Gáspár Sándor a *Csodában*, Cserhalmi György a *kaukázusi krétakörben*, Keresztes Sándor a *Rinocéerosokban*, Mucsi Zoltán a *Balhében*, Kézdy György a *301-es parcellában*, Borbiczki Ferenc a *Peer Gyntben*.

5. Az évad egyik nagy felfedezése számomra Kerekes Éva. Nyilvánvaló tehetsége korábbi alakításaiban is érződött, mégis, most, *A vihar* Arieljeként láttam először igazán felszabadultnak és bátornak. Minden porcikájából, villanásából élet sugárzik, nem véletlen, hogy a megfáradt Prospero még bölcsességet is ettől a siheder szellemtől kölcsönöz – és megbotcsát az embereknek.

Ebben a kategóriában nyugodt lelkiismerettel szavazhattam volna Bertalan Ági göröcsösen boldog és végérvényesen bol-

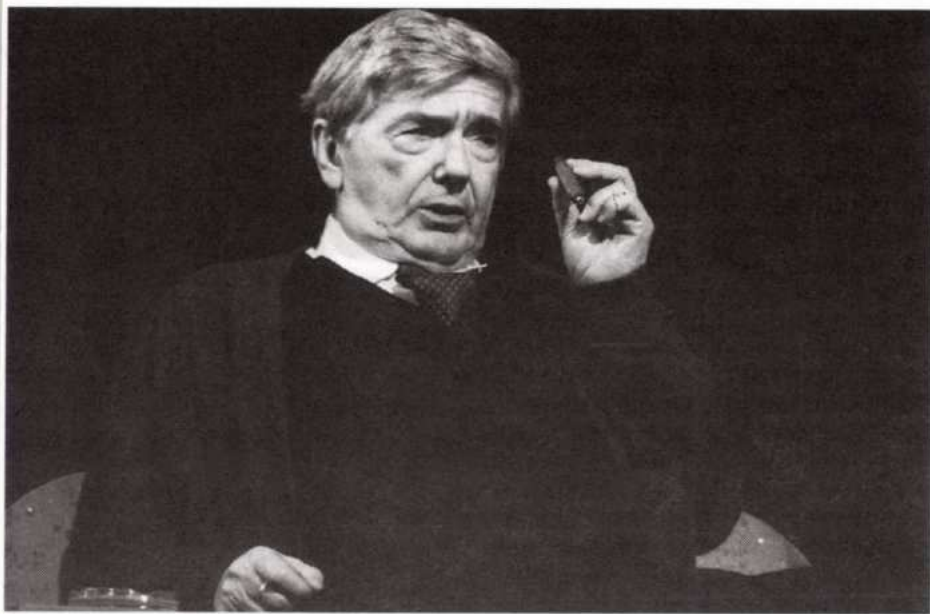
A legjobb női alakítás: Takács Katalin az *Anna Karenina pályaudvar* című előadásban (Radnóti Színház) (MTI-fotó – Ilovsky Béla felvételei)

dogtalan Grekovájára (*Platonov*), Básti Juli méltóságát őrző és mégis oly szerencsétlen tábornoknéjára (*Platonov*), Spolarics Andrea és Illés Edit madaraira (*A rettenetes anya*), Eszenyi Enikő főszerepeket teremtő epizódalakításaira (*Koldusopera*, *Fekete Péter*) és az *Állatfarm* néhány lakójára (Csákányi Eszter, Molnár Piroska)...

6. Vojnyickij szerepében Blaskó Péter a színészi mesterség sokak által elfeledett

(vagy meg sem tanult) alapvető szabályára figyelmeztet: a színész feladata a kapott szerep igazságának felmutatása. A hatás, a minősítés nem az ő dolga. A felmutatott élet csak így lesz igazán komikus vagy/és tragikus. Ez persze a nehezebbik út, hiszen mi sem könnyebb, mint neveltségessé tenni Vojnyickijt, ezt a szerencsétlen embert, aki csak áll ütődötten, és siránkozik, amikor felesége felszarvazza. Blaskó azonban elfogadja és elfogadtatja Vojnyickijt, és eléri azt, hogy nevetés közben önmagunkra is ismerünk.

Emlékezetes alakítást nyújt Rubold Ödön a *Szerelemben* (talán végre észreveszik a rendezők, hogy nem kellene őt az

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós mint Lukács György Az interjúban (MTI-fotó)

ügyeletes pozitív hős skatulyájába zárni), Gáspár Tibor *A kaukázusi krétakörben*, Gálffi László *A földigiliszták életében*, Paudits Béla a *Gettóban*, Máté Gábor és Kun Vilmos a *Platonovban*, Helyey László és Kulka János az *Állatfarmban*.

7. Antal Csaba tulajdonképpen nem a magyar színházi viszonyokban gondolkodott, amikor elképzelte a *Platonov* díszletét. Kockázatot vállalt, a Katona József Színház erejét, technikai lehetőségeit meghaladóan igényes tervet készített – és nyert. Éppen ezért a díj bizonyos hányada – ő tudja, mennyi – valószínűleg a színházi műszakot is illeti.

Egyszerűbb, mégis nagyon hatásos tereket képzelt *A vihar*hoz Vayer Tamás. Nagyszerű díszlete messzemenően szolgálta Taub János rendezői módszerét, mely az átlagosnál többet bíz a látványra, a fantáziára és a színészi játékra.

8. Németh Ilona nem tett mást, mint pontosan követte a szerző utasításait – madárembereket ábrázolt. De ezt a – korántsem szokványos – feladatot olyan invencióval és mégis visszafogott érzékenységgel oldotta meg, hogy miközben minden ruha határozott karaktereket mutatott, a szereplők titkai megmaradtak – vagyis el tudta kerülni az ebben az esetben olyannyira csábító didaktikát.

Nagyszerűek és díjra érdemesek a Szakács Györgyi által tervezett jelmezek mind *A vihar*, mind *A kaukázusi krétakör* esetében.

9. Az idén is zeneszerzőnek adom a különdíjat – fenntartva ezzel tavalyi javaslatomat: külön kategória illelné meg őket.

Az elmúlt esztendőben Márta István annyit és olyan minőségben teljesített, hogy ezzel jó néhány évadra kibérelhetné helyét a díjazottak között. Csak ami hirtelemében eszembe jut: nyáron megszervezi a kapolcsi napokat (meghívót, plakátot tervezet, színpadot épített, közönséget toboroz, szállást, vacsorát ad, a Mandel-kvartettel zenél a falu templomában...), decemberben magánkonvojjal Sepsiszentgyörgyig autózik és segílyt szállít, majd erdélyi körútra indul Cseh Tamással és Novák Jánossal, kapolcsi stúdiójában lemezfelvételt készít... És amire tulajdonképpen szavaztam: szuverén, mégis az előadást szolgáló zenék megalkotása. Nem lehet véletlen, hogy ezek a zenék az évad kiemelkedő előadásainak részei: *Peer Gynt* (Veszprém), *A kaukázusi krétakör*, *A vihar* (Nemzeti Színház), *Woyzeck* (Újvidék), *Platonov* (Katona József Színház).

BOGÁCSI ERZSÉBET Magyar Nemzet

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: Lulu (Katona József Színház, rendezte: Ács János) és Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: –

A legjobb férfialakítás: Kovács Lajos (Kaspar, Miskolc)

A legjobb női mellékszereplői: Für Anikó (Lear, Don Juan, Lili Hofberg, Madách Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Pusztaszeri Kornél (Lear, Audiencia, Madách Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Lulu, Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (több előadáshoz tervezett jelmezeiért)

Küldöndij: Ruszt József és a Független Színpad

Kedvetlen évad, amelynek levertségét nem enyhítik meglepetések. Szinte az egyetlen – különdíjat érdemlő – Független Színpad kivételével. Ki-ki a maga útján megy, megyeget. Az élen megint a Katona József Színház, megszokottan nívós színjátékokkal. E társulattól nemcsak rendezőt, tervezőt lehetne választani, hanem színészeket is nyilván. Csakhogy szerettem volna olyanokra voksolni, akikre – többé-kevésbé pályakezdőként (Für Anikó, Pusztaszeri Kornél), vidéki együttes művészeként (Kovács Lajos) – ritkábban vetül reflektorfény. S alighanem egy-egy kategória üres rubrikája azokra a produkciókra áhítozik, amelyek e kedvesezett évadban meg sem születtek.

CSÁKI JUDIT Színház

A legjobb új magyar dráma: Eörsi István: Az interjú

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Törőcsik Mari (Az interjú, Játékszín és Csoda, József Attila Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Jordán Tamás (Karneválvégi éjszaka, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Németh Ilona (A rettenetes anya, Szolnok)

Küldöndij: Márta István (A kaukázusi krétakör, Nemzeti Színház)

ÉZSIÁS ERZSÉBET Mai Nap

A legjobb új magyar dráma: Nagy András: Anna Karenina pályaudvar

A legjobb előadás: Brecht: Koldusopera (Vígszínház, rendezte: Gothár Péter)

A legjobb női alakítás: Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Törőcsik Mari (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Józsa Imre (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (Koldusopera, Vígszínház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Lili Hofberg, Madách Kamara)

Különdíj: –

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő Rudolf Péterrel a Fekete Péter című vígszínházi előadásban (Sárközi Mariann felvétele)

FÖLDES ANNA Magyar Nők Lapja

A legjobb új magyar dráma: Schwajda György: Ballada a 301-es parcella bolondjáról

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Törőcsik Mari (Csirkefej, Katona József Színház) és Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín), Balkay Géza (Platonov, Katona József Színház) és Kézdy György (Ballada a 301-es parcella bolondjáról, Szolnok)

A legjobb női mellékszereplő: Törőcsik Mari (Csoda, József Attila Színház) és Eszenyi Enikő (Koldusopera, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Paudits Béla (Géttó, Madách Színház)

A legjobb díszlet: Vayer Tamás (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (az évadban nyújtott kiváló teljesítményeiért)

Különdíj: Margittai Áginak, színházteremtő bátorságáért (Dominó Színpad) és a Shirley Valentine címszerepéért

Az idei évad igazi drámája nem a színpadon, hanem az utcán, a parlamentben, a képernyőn zajlott. A június 16-án megidézett tragédia komor fenségével, a vasfüggöny leomlását kísérő ujjongással, egykét választási műsor komikumával nem-hogy versenyezni, lépést tartani sem sikerült. (Nem is sikerülhetett.) Jó előadásokat természetesen láttunk, de igazán fontos, közvélemény-formáló, megrendítő, a korszak lényegét kifejező előadás – amilyen hajdan a kaposváriak Marat-Sade-ja, Állami Áruháza, Kihallgatása volt – nem született. A szabadság egyelőre csak reményeket, táguló horizontot biztosított a kortárs drámaíróknak, nem pedig témát, ihletet. Voltaképpen még örülhetünk is annak, hogy Eörsi István gondolatgazdag Az interjúja és Schwajda szokatlan hangvételű, időszerű történelmi abszurdja, a Ballada a 301-es parcella bolondjáról biztosít némi folyamatosságot a közéleti töltésű magyar dráma történetében.

Ami a társulatok teljesítményét illeti, az elmúlt években sajátos divergálás ment végbe. A Katona József Színház annyira „elhúzott” a versenytársak mellett, hogy ez némileg zavarba ejti a pontozóbírákat is. Előadásai – még a kevésbé sikerültek is – a körülmények szerencsés alakulása és a tehetségek összjátéka folytán a professzionizmus egy másfajta szintjén jöttek létre, és ezért már-már alig mérhető a gyengébb súlycsoportba tartozóknál alkalmazott mércével. De ugyanez megfordítva még aggasztóbban igaz: sok színházunk teljesítménye önhibáján kívül sem mérhető maximalista igényekkel. A Platonov – igazoltan világszínház, a József Attila Színház Csodája váratlanul sikeres, minden elismerésünkre és rokonszenvünkre érdemes teljesítmény. Hasonlóképpen elmondható: Törőcsik Mari ma már akkora színésznő, hogy minden fellépése – Spiró Vénasszonyától a Csoda Biborkájáig – színháztörténet. De ettől még nem mehetünk el szóltanul Eszenyi Enikő vagy Kerekes Éva egyre gazdagabb, komplexebb alakításai mellett. A kritikusai tisztesség is megköveteli, hogy nyugtázzuk: valami történt az idén a Nemzeti Színházban is. Taub János újszerű A viharja nem is ígérete, hanem bizonyítéka a végbement fordulatnak.

Ami pedig szavazólapunk utolsó kötelező rovatát illeti: Szakács Györgyinek – sajnos – egyszerűen nincs versenytársa.

KÁLLAI KATALIN Színházi Élet

A legjobb új magyar dráma: Szilágyi Andor: A rettenetes anya

A legjobb előadás: Shakespeare: A vihar (Nemzeti Színház, rendezte: Taub János)

A legjobb női alakítás: Básti Juli (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Blaskó Péter (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő (Fekete Péter, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Csákányi László (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Állatfarm, Kaposvár; A vihar, Nemzeti Színház stb.)

Különdíj: A Független Színpadnak a Romeo és Júlia, valamint Az ember tragédiája című előadásért

Tavasszal kitört *A vihar*, föl kavarta az addig nem éppen zajos évadot. Dörgött és villámlott, felszabadító, lelkesítő vihar volt. *A rettenetes anya* – csak anyának rettenetes, darabnak igen jó – dízsír helyére távozott, ott várta be *Carment*, a lángoló testűt, akit minden előadás végén saját vérebe fagyva hagytak ott. A férfi ölte meg, akárcsak *Lulut*. *Elveszett paradicsom*. Hát, ez lenne az élet – meg a halál – ezen a szomorkás *Állatfarm*on, ahol semmi sem olyan, *Ahogy tetszik*. *Roncsderby* ez itt. *Utazás nyolczvan nap alatt...* a semmi körül. Legföljebb álmodhatunk, egy lázas *Szentivánéji álom* talán elandálít, és akkor megtörténik a *Csoda*, amelyet annyira akartunk. Mert csoda igenis van – kizárólag a bolond hiszi, hogy nincs, *A 301-es parcella bolondja* meg *A bolond Ásvayné* – csak ki kell várni. Addig itt van nekünk *Ármány és szerelem*, vagyis *Az ember tragédiája*. De azért ne szomorkodjunk (különben is, minek az a *Sok hűhó semmiért* a szegény *Platonov* körül), inkább fakadjunk dalra, és lesz belőle *Koldusopera*.

Nem kell félreérteni, ez most dicséret, nem valamifajta *Ejnye-bejnye* kórus. A színház azt mutatta, hogy mi folyik itt: *Tragédia magyar nyelven*, de nem csupán *Szophoklész Antigonéjából*...

KOLTAI TAMÁS Színház

A legjobb új magyar dráma: Eörsi István: Az interjú

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő (Koldusopera, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Jordán Tamás (Karneválvégi éjszaka, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Németh Ilona (Ahogy tetszik, A rettenetes anya, Szolnok)

Különdíj: –

KOVÁCS DEZSŐ Kritika

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: A kaukázusi krétakör (Nemzeti Színház, rendezte: Csiszár Imre) és Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Básti Juli (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Cserhalmi György (A kaukázusi krétakör, Nemzeti Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Kovács Adél (Völegény, Várszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Eperjes Károly (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb díszlet: Vayer Tamás (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (A kaukázusi krétakör, A vihar, Nemzeti Színház)

Különdíj: Danton, rendezte: Gaál Erzsébet, Nyíregyháza és a Független Színpad előadásai, rendező: Ruszt József

METZ KATALIN Népszava

A legjobb új magyar dráma: Eörsi István: Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Básti Juli (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Gáspár Sándor (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Töröcsik Mari (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Szacsavay László (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Vayer Tamás (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Koldusopera, A vihar, Nemzeti Színház, Antigoné, Várszínház)

Különdíj: Danton (Nyíregyháza) és Utazás a Föld körül nyolczvan nap alatt (Radnóti Miklós Színház)

Sajnos nem a bőség zavarával kellett megküzdenem a díjra javasoltak – nyilván óhatatlanul szubjektív – kiválogatásánál. Inkább az esélyesek szűk választéka okozott fejtörést; no meg a lehangoló körülmény, hogy ennyire keservesen lehet „összehozni” az évad összrepertoárjából a kitüntetésre érdemes produkciók listáját. A középszerűség ugyanis már-már áradással fenyeget. (Hogy a kommersz silány árukínálatát ne is említsem.) Hiába kutatom emlékezetemben a „lélegzetelállító” nagy élményt, amely megkönnyítené a választást – nem tolakodnak föl a „forró színházi pillanatok”. Jó esetben a megbízható minőség termékeire emlékezhetem.

Egy lehangoló évad végén tehát csaknem végszóra érkezett Ascher Tamás *Platonovja*. Ha nem is „lélegzetelállító”, de kétségkívül a szezon legjobb produkciója ismét a Katonáé. És nem pusztán az évek óta elismert színvonal, ama megbízható minőség okán. Többet nyújt ennél: azt a fajta nézői közérzetet, lelki föloldódást, amire a színházművészet fogalma kötelez. Az előadás – akárcsak a Katona József Színház már-már közhelyszámába menő nemzetközi sikere – ki nem merített művészi-szemléleti tartalékot sejtet. És mégis: előbb-utóbb, mielőtt még önismerésre kényszerülne, el kell gondolkodnia azon, meddig futja még a jelzett szellemi tartalékból. Ez az intelem inkább a színészi játékot néhol már fenyegető – eddig többnyire szerencsés – skatulyázás jeleire, a rutin „kitüremkedéseire” vonatkozik, mintsem a rendezői világkép jobbára következetes és expresszív érvényesítésére, ami jószerével szuggesztív és öntörvényű műalkotást eredményez.

A legjobb rendezés díját tehát Ascher Tamásnak ítélném; de nem szeretnék

megfeledkezni Taub János munkáiról sem, aki az idei évadban finom művű, harmóniát sugalló, játékos *A vihar*-előadást rendezett a Nemzetiben, sem pedig Gothár Péter sokat vitatott vígszínházi *Koldusoperájáról*, amelynek robusztus vitalitásához, korérezékeny világképéhez nem férhet kétség. Gondolatgazdag, mára hangolt politikai színházat teremtett, erőteljes stilizálással Csizsár Imre az **Eörsi**-féle *Antigoné*-adaptációból a Vár kamaratermében. Magam is különdíjra érdemesíteném az Országos Színházi Találkozó kitüntetettjeit: a Radnóti mozgásházai leleménynek minősülő Verne-produkcióját (*Utazás a Föld körül nyolcvan nap alatt*), meg a színészi kifejezőerőt és játékkedvet kamatoztató *Romeo és Júliát* (*Független Színpad*), mindenekelőtt pedig a nyíregyháziak friss szemléletű kísérletét, a Gaál Erzsébet rendezte *Danton*-kollázst.

Az évad további előadásai között „szemelgetve”, Garas Dezső groteszk-tragikus hangvételben fogant Schwajda-rendezése tűnik ki, melynek főszereplőjét, Gáspár Sándort ajánlanám a legjobb férfi alakítás díjára (József Attila Színház: *Csoda*), Töröcsik Marit pedig a legjobb női mellékszereplőt illető kitüntetésre (ugyanott), önirónia és poézis mesteri párosításáért.

A női alakítások galériájában számomra Básti Juli nyújtotta azt a többletet, mely Vojnyiceva nem kimondottan parádés szerepét titkoltól lüktetővé, rejtelmes-fanyarrá, tragikusan fojtottá nemesítette, anélkül, hogy bevált eszközök kijátszásával fokozná le a teljesítményt. Művészi frissességében, megítélésem szerint, maga mögé rendelte a női főszerepek alakítóit is, jóllehet Udvaros Dorottya (Katon József Színház: *Lulu*) és Takács Katalin (Radnóti Miklós Színház: *Anna Karenina pályaudvar*) is megtette a magáét.

A férfialakítások között szokott, erőteljes jelenlét volt Cserhalmi György Azdakja a Nemzeti *A kaukázusi krétakörében*, megkapó a mindig autentikus Kézdy György játéka a Szigligeti Színház Schwajda-előadásában (*Ballada a 301-es parcella bolondjáról*) figyelemre méltó a pálmát, a *Koldusopera*, *A vihar* és az *Antigoné* olyannyira eltérő produkcióihoz kreált stílusos, karakterisztikus kosztümjeiért.

Mai magyar dráma? Fogas kérdés. (A döntést utoljára is hagytam.) Szemmel láthatólag nem sokan kockáztatják színre vitelüket. S mintha a beérett színműírók is hallgatnának az idén. A választék, minden-

A legjobb női mellékszereplő: Töröcsik Mari a *Csodában* (Koncz Zsuzsa felvétele)

kiak *Körtáncában*, meg Eszenyi Enikő frenetikus paródiáját a vígszínházi *Fekete Péterben*.

Haboznom kellett Vayer Tamás hótisztán harmonikus, egyszerű, de lenyűgöző *A vihar*-színpadképe, Antal Csaba nagyvonalúan realista *Platonov*-díszletezése és Khell Zsolt mai allúziókat hordozó, frappáns és nagyszabású *Koldusopera*-tervezése között. Jelmez dolgában, nézetem szerint, ismét Szakács Györgyi viszi a pálmát, a *Koldusopera*, *A vihar* és az *Antigoné* olyannyira eltérő produkcióihoz kreált stílusos, karakterisztikus kosztümjeiért.

Mai magyar dráma? Fogas kérdés. (A döntést utoljára is hagytam.) Szemmel láthatólag nem sokan kockáztatják színre vitelüket. S mintha a beérett színműírók is hallgatnának az idén. A választék, minden-

esetre, szűk. Meglehet, közrejátszik ebben a szerzők, műhelyek, színházak elbizonytalanodása is: dönteniök kell, milyen gondolati csapáson „startoljanak” a politikai korlátozás megszűntével. Talán még nem érlelődött meg (ki) a feszítő mondanivaló, melynek sodrása életünk drámáit, korunk válságait műalkotássá szublimálná. Gondolom, ezért tűnik biztonságosabbnak a klasszikusok újraértelmezése, átdolgozása mai igények szerint. A legsikerültebbek: **Eörsi István**: *Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából*; Nagy András: *Anna Karenina pályaudvar* (Radnóti Miklós Színház) és a Zsótér Sándor átdolgozta Verne-Ahlfors-Csepregy-játék, az *Utazás a Föld körül nyolcvan nap alatt* (Radnóti Miklós Színház). A legjobb új magyar dráma – érzésem szerint tehát – egy Szophoklész-mű. Magyarítójának nem kell restellnie magát, hogy ez a munkája dramaturgiailag fő-

ébe nő szellemi izgalmat egyébként bőven kínál, eredeti színjátékának, *Az interúnak*.

Reméljük, jön majd évad, amikor az antik szerzőket is megszégyenítő új magyar drámák születnek. Föltéve, ha a demokratizálódással járó vajúdság kínál anynyi konfliktust, mint a görög tragédiakölőknek az istenek torzszalkodása.

MIHÁLYI GÁBOR Nagyvilág

A legjobb új magyar dráma: Schwajda György: *Ballada a 301-es parcella bolondjáról*

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Törőcsik Mari Csirkefej, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Balkay Géza Platonov, Katona József Színház és más szerepek)

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő (Koldusopera, Vígyszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Bubik István (A vihar, Nemzeti Színház) és Hevey László (Állatfarm, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Vayer Tamás (A vihar, A kaukázusi krétakör, Nemzeti Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi

Különdíj: A kaposvári Csiky Gergely Színház vezetői, színészpédagógiai munkái

A legjobb díszlet: Antal Csaba *Platonov-díszlete* (MTI-fotó – Ilovszky Béla felvétele)

kásságukért, valamint Árkosi Árpád és színészei: Gáspár Sándor, Dörner György és Bán János Mrožek Mulatság című darabjának veszprémi előadásáért

Posztmodern korunk világszerte nem kedvez a drámairodalomnak, a magyar drámának sem. Így nem hiszem, hogy színházainkat azzal lehetne vádolni: nem viték színre a legjobb magyar drámákat. A látottak közül engem leginkább Schwajda György új darabja fogott meg, a *Ballada a 301-es parcella bolondjáról*, Taub János kiváló rendezésében. Valóban, az elmúlt évtizedekben vállalt szerepeket nem olyan könnyű máról holnapra levetni és másokra, régiekre, újakra cserélni. Kétségtelenül többen vannak, akiknek ez meg sem kottyan, de mi van azokkal, akik nem képesek rá?

A *Platonov* budapesti bemutatóján halani lehetett a szakma fanyalgását, és ez M. G. P. kritikájában meg is fogalmazódott. Megértem a szakma bosszankodását, irigységét. Tagadhatatlan, hogy a Katona társulata még világviszonylatban is kivételesen kedvező alkotói körülményeket tudott a maga számára teremteni, ami megengedi számára, hogy helytálljon a világszínházak arénájában. A tehetségeknek ez a koncentrációja megint „osztályon felüli” előadást produkált.

Ha Ascher *Platonov*-rendezésének a hazai bemutatása a következő évre maradt volna, akkor én Taub Jánosnak ítélném a pálmát, aki úgy tűnik, *A vihar*ral pályája csúcspontjára érkezett. Csíszár Imre *A kaukázusi*

zusi krétakör színre vitelével igazolta, hogy a brechti színház egyik legjobb értéke hazánkban. Paál István újabb rendezéseire is fel szeretném hívni a szakma figyelmét. Az *Egy kis udvarházban* előadásában neki sikerült Magyarországon először rátalálnia arra a groteszk játéktílusra, beszédmódra, amellyel a Witkiewicz-darabokat játszani kell vagy lehet; *Peer Gynt*-jében pedig újra felcsillan az a képi invenció, amelyet már amatőr rendezéseiben is megcsodáltunk.

A kaposvári színház vezetőit színészpédagógiai munkásságukért jutalmaznám különdíjjal. A budapesti vendégszereplések során felvonultatott nagyszámú szereplőgárda meggyőzően tanúsította, hogy saját nevelésű fiatal színészeik egyre érettebb alakításokat nyújtanak, és mind nehezebb szerepek betöltésére váltak képessé.

P. MÜLLER PÉTER JLTE Irodalomtudományi Tanszék

A legjobb új magyar dráma: Nagy András: *Anna Karenina* pályaudvar

A legjobb előadás: Koldusopera (Vígyszínház, rendezte: Gothár Péter)

A legjobb női alakítás: Eszenyi Enikő (több vígszínházi szerepéért)

A legjobb férfialakítás: Gáspár Sándor (több szerepéért)

A legjobb női mellékszereplő: Csákányi Eszter (Ármány és szerelem, Állatfarm, Kaposvár)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kulka János (Állatfarm, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (több munkájáért)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (több munkájáért)

Különdíj: Karneválvégi éjszaka (Kaposvár)

NÁNAY ISTVÁN Színház

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: Csehov: *Platonov* (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Lázár Kati (Petra von Kant keserű könnyei és Karneválvégi éjszaka, Kaposvár)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Interjú, Játékszín) és Kézdy György (Ballada a 301-es parcella bolondjáról, Szolnok)

A legjobb női mellékszereplő: Illés Edit (A rettenetes anya, Szolnok)

A legjobb férfi mellékszereplő: Hollósi Frigyes (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Csanádi Judit (Hókirálynő, Arany János Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi és Szabó Mária (Állatfarm, Kaposvár)

Különdíj: Danton (a nyíregyházi Móríc Zsigmond Színház előadása)

1. Riasztóan kevés új magyar drámát mutattak be a színházak. S a tucatnyi bemutatott darab jó része is valamilyen irodalmi mű átdolgozása, parafrázisa. Az új színművek közül több jó színvonalú van, néhány kifejezetten érdekes (Eörsi István: *Az interjú* vagy Szilágyi Andor: *A rettenetes anya*), de kiemelkedő – véleményem szerint – egy sem.

2. A színház érzékenyen reagált a változásaira: a minden eddiginél érdektebb, nívótlanabb, langyosabb évad jelzi a teljes elbizonytalanodást, a kultúra totális magárahagyottságát, funkciózavarát.

Egyetlen előadás volt, amely minden szempontból kiugró minőséget képviselt: a Katona József Színház *Platonovja*. Istenigazából Ascher Tamás rendezésének ítélném az összes lehetséges díjat. Ez fejezné ki azt a különbséget, amely e produkció és az évad egésze között kialakult.

Ugyanakkor ezt az egyoldalú döntésemet igazságtalannak tartanám, hiszen számos más, a maga nemében jó előadás is született, amely – ha nem lett volna a *Platonov* – a szürke évadban versenyben lenne az egyes kategóriák díjazásakor. A Katona József Színház *Luluja*, a szolnokiak Schwajda-bemutatója, a *Ballada a 301-es parcella bolondjáról* és *A rettenetes anya* című Szilágyi Andor-darab, a kaposváriak *Petra von Kantja*, *Hegedűs a háztetőn*, *Karneválvégi éjszakája*, *Állatfarmja*, a nyíregyháziak *Dantonja*, a Játékszín *Az interjúja*, az Arany János Színház *Hókirálynője* számos részértékben gazdag produkció volt. Ezeket a részértékeket vettem figyelembe, amikor a színészi alakításokra és a díszlet-jelmeztervezésekre a fenti módon szavaztam. Két kategóriára adott voksomhoz szeretnék egy-egy megjegyzést fűzni: soha nem láttam még ilyen pontosan funkcionáló, a darab és a rendezés lényegét ilyen következetesen szol-

gáló és követő, modern, fantáziát mozgató, egyszerűségében is szép díszletet és komplex látványvilágot gyereklőadásban, mint a Gárdos Péter rendezte *Hókirálynőben*; a gyenge, didaktikus, kommersz zenéjű *Állatfarmot* pedig a rendkívül kifejező, frappáns, az állatokban az emberi vonásokat hangsúlyozó, az anyagokkal bravúrosan bánó jelmezek és maszkok tették élvezhetővé, tehát ez esetben a jelmeztervező és a maszkkészítő a rendező egyenrangú alkotótársa lett.

3. Az évad legjelentősebb, a hagyományos és elismert dramaturgiai, térkezelési, színészvezetési megoldásokat felrúgó, kísérletező előadása a nyíregyházi *Danton* volt, amelyet Büchner drámája és egyéb művei alapján Zsótér Sándor társaságában Gaál Erzsébet szerkesztett össze és rendezett. A közhízi játékmódot megújítani szándékozó s nagy közönség-sikert arató produkció mindenképpen elismerést érdemel, nemcsak a művészi megvalósítás értékei miatt, hanem azért is, mert bebizonyította: lehet népszerű „avantgárd” előadást csinálni, a siker és a színpadi újítás nem egymást kizáró fogalmak.

RÓNA KATALIN Film, Színház, Muzsika

A legjobb új magyar dráma: Schwajda György: *Ballada a 301-es parcella bolondjáról*

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Udvaros Dorotyta (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Balkay Géza (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Eszenyi Enikő (Fekete Péter, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Benkő Gyula (A földigiliszták életéből, Pesti Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Vágó Nelly (Platonov, Katona József Színház)

Különdíj: Ruszt József és a Független Színpad társulata a *Romeo és Júlia* előadásáért

Az elmúlt évad új magyar drámája kérdésénél meg kellett állnom: föltétlenül említésre méltónak tartom Eörsi István Lukács-drámáját, *Az interjút*, a Játékszín elő-

adásában, azonnal hozzátéve, hogy nem elsősorban drámai, inkább tartalmi szempontból tartottam igen lényegesnek Eörsi lélekelemző művét, s benne Gábor Miklós remeklését, s ezért is döntöttem végül a Schwajda-darab mellett.

Felsorolandó még néhány jelentős színészi alakítás: Töröcsik Mari és Gáspár Sándor a *Csodában*, Almási Éva és Gálffy László *A földigiliszták életéből* előadásában, Takács Katalin az *Anna Karenina pályaudvarban*, Bánsági Ildikó a *Csodában* és – sajátos komikai kedvet mutató llmaként – a *Csongor és Tündében*, s nem utolsósorban Töröcsik Mari Öregasszonya a *Csirkefejen*. A rendezői teljesítmények sorában sem hagyható figyelmeztetés nélkül Garas Dezső *Csoda*-színrevitele, valamint Csizsár Imre *A kaukázusi krétakőr* előadása és a nyári évadban született *Csongor és Tündéje*. Igen jónak minősíthető Vayer Tamás *Csongor és Tünde*-díszletterve, remélhetően az őszi közhízi bemutaton működése is hibátlan lesz.

Most, a kiemelkedő teljesítményeinek sorolva az évad talán jobbnak látszik, min ahogyan menet közben észleltük. Mégis úgy érzem – természetesen tisztelet a kivételnek –, hiányoztak az igazán komoly tartalmi és formai gondolkodásról tanúsító előadások.

STUBER ANDREA Esti Hírlap

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: A vihar (Nemzeti Színház, rendezte: Taub János)

A legjobb női alakítás: Töröcsik Mari (Csirkefej, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Pogány Judit (Állatfarm, Kaposvár)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kalo csay Miklós (Körmagyar, Szeged)

A legjobb díszlet: –

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Állatfarm, Kaposvár, Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház, Elvesztett paradicsom, Nemzeti Színház, Koldusopera, Vígszínház)

Különdíj: –

Nem találtam sem új magyar drámát, sem díszletet, amelyet a többihez viszonyítva legjobbnak minősíthetnék. A legnehezebb

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi. (A képen Németh Ákos Lili Hofberg című darabjának Madách Kamara színházi előadásából Für Anikó és Balázsovits Lajos) (Pintér Márta felvétele)

ben a legjobb férfi mellékszereplőnek járó díjról döntöttem; ebben a kategóriában volt a legtöbb jelöltem. Bessenyei Ferenc (*Antigoné*, Várszínház), Eperjes Károly (*A vihar*, Nemzeti Színház), Pusztaszeri Kornél (*Szemenszedett igazság*, Madách Kamara), Kőszegi Ákos (*Don Carlos*, Pécs) és Kalocsay Miklós közül választottam. *A vihar* a Balikó Tamás rendezte *Audencia* (Madách) és az Ascher Tamás által színre vitt *Állatfarm* (Kaposvár) versenyzett nálam. Törőcsik Marinak Udvaros Dorottya (*Lulu*, Katona József Színház) volt a riválisa, Gábor Miklósról viszont gond nélkül szavaztam. Pogány Judit mellett Béres Ilona (*Elveszett paradicsom*, Nemzeti Színház) jutott eszembe, Szakács Györgyi pedig ismét egymaga produkált három díjra való legjobb jelmez.

Van még egy külön kategóriám, egy magándíjam, melyet szűk körben: magamban szoktam kiosztani az évad legto-
rorszorítóbb előadásának. (Tavaly a vig-

színházi *Ahogy tesszüknek*, korábban a játékszíni *Egy örült naplójának* ítéltém oda.) Idén az Ódry Színpadon látott *Kasimir és Karoline* (rendezőtanár Zsámbéki Gábor) volt az az előadás, amely után a legnehezebben lélegeztem.

SZÁNTÓ JUDIT Színház

A legjobb új magyar dráma: **Eörsi István:**
Az interjú

A legjobb előadás: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Bodnár Erika (*Lulu*, Katona József Színház) és Szirtes Ági (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Hege-
dűs D. Géza (Koldusopera, Vígszínház) és Paudits Béla (Gettó, Madách Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Főleg A kaukázusi krétakőrért, Nemzeti Színház és az Anna Karenina pályaudvarért, Radnóti Miklós Színház)

Különdíj: Gaál Erzsébet (Danton, Nyíregyháza)

Lehet örülni: a kategóriák rovatai most is megtelnek, vannak jelöltek, nem is „képest” (a helyzethez, a lehetőségekhez stb. mért) alapon. Korábbi években mindig elégtétellel töltött el, ha választásaim kisebb vagy nagyobb részben egybeestek becsült kollégáim ízlésével – most, furcsamód, annak örövendének, ha nagyobb lenne a szóródás, mivel ez arra vallana, hogy igenis ebben a sivár évadban is akadt jócskán figyelemre méltó teljesítmény, amelyet magam vagy nem láthatam, vagy az „utánfutók” első sorában tartottam számon. (A legjobb előadás például számomra hónapokon át a Vígszínház *Koldusoperája* volt – az utolsó percben ütötte ki a nyeregéből a *Platonov*, mint ahogy ekkor sorakozott fel toplistán Takács Katalin mögé Básti Juli, Gábor Miklós mögé Balkay Géza, a férfi epizodisták mögé Blaskó Péter.)

A mezőny azonban kétségkívül gyengébb, mint az utóbbi években bármikor, s

valamennyien tudjuk, hogy ez sajnos nemcsak egyszerű statisztikai aránybillenés, bármikor visszabilenthető. Még azok a szerencsés esetek, amikor egy-egy megújult vezetésű színház egyelőre az önazonosságát keresi, mint a Nemzeti vagy a Madách – ez valóban bármikor előfordulhat. Általában azonban súlyos anyagi és látogatottsági gondokkal küzdenek színházaink, amelyek reprezentatív törekvéseiket korábban épp azokra építették, akik ma egyre kevésbé tudják előteremteni a jegyrealitást. S ami talán ennél is lényegesebb: megfogyatkozott a művészek hite abban, hogy e megújuló társadalomnak szüksége van-e rájuk, s nemigen tudják, mi lesz a színház funkciója akkor, amikor a „bátorság” (legalábbis egyelőre) nem számít elsőrendű erénynek. Vigasztaló csak az lehet, hogy hasonló gondokkal viaskodik a többi egykori szocialista ország színháza is – fokozottan érdemes odafigyelni válaszkísérleteikre.

A díjak odaítélése ünnepi pillanat először a magányos írógépe előtt üldögélő kritikusként, később az egész testületnek s mint remélem, a szakmának is. Az 1989/90-es évad díjazottjai – bizonyosan tudom már e magányos pillanatban is – méltók elődeikhez. A többiről hosszasan elmélkedni ünneprontás lenne.

SZÜCS KATALIN Kritika

A legjobb új magyar dráma: **Eörsi István:**
Az interjú

A legjobb előadás: Ödön von Horváth: Kasimir és Karoline (Ódry Színpad, rendezte: Zsámbéki Gábor)

A legjobb női alakítás: Kerekes Éva (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Törőcsik Mari (Csoda, József Attila Színház) és Eszenyi Enikő (Koldusopera, Fekete Péter, Vígszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kocsis György (Komámasszony, hol a stukker? és Ingenyelök, Eger)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (Koldusopera, Vígszínház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Állatfarm, Kaposvár)

Különdíj: A Független Színpad *Romeo és Júlia*, valamint Az ember tragédiája című előadásaiért

Most már az isten nem mossa le rólam, hogy részrehajlok, amikor másodszer szavazok Zsámbéki Gábor főiskolai rendezésére az évad legjobbjaként – ennek ellenére megteszem. Mert idén sem volt előadás, amely nagyobb hatással lett volna rám, amely ilyen döbbenetes erővel szólt volna arról, ami szerintem a legfontosabb: a jelenről, mint múlt és *jövő* metaszépszentjéről. Közelmúltunkkal már „kíméletlen” szatírák sora számolt le az utóbbi idők, így az ideai évad konjunktúrájában is – lásd a debreceni *Mesterkurzust* vagy a kaposvári *Állatfarm*-adaptációt (utóbbi egészen kitűnő előadás, s az előbbiben is emlékezetes alakítást nyújtott a főszerepet játszó Oszter Sándoron kívül mindenki, Sztálint azonban ebben a darabban, azt hiszem, nem lehet jól eljátszani, oly igen érdektelenül és kézenfekvően [neo] sematikusra írt figura) –, ám ezek az előadások jobbára hidegen hagytak, mert csak evidenciák felmutatásáig jutottak, nem tovább. (Pedig az *Állatfarm* esetében legalábbis meglelt volna a lehetőség annak a történelmi patthelyzetnek a megragadására, amit a „gondoskodó”, csutakot és korbácsot biztosító „emberi” világ és az állatok önként és dalolva kivívott, önpusztító, önfelszámoló diktatúrájának alternatívája jelent; a *Mesterkurzus* viszont mint darab színrevitelének pillanatában már elavult volt.)

A *Kasimir és Karoline* előadása számomra válasz arra a dilemmára, amit Ács János fogalmazott meg a Stúdió '90 egyik adásában, hogy tudniillik hogyan őrizheti meg eddigi művészi önmagát ebben az új történelmi szituációban. Egyébként, hogy a jelenbe torkolló közelmúltról is lehet evidenciáknál többet mondani – a kimondás bátorsága különben is kívülkerült egy ideje a művészi tettek körén, remélhetőleg örökre, bár garanciák nemigen vannak a történelemben –, azt több előadás is fényesen igazolta, mindenekelött a Babarczy László rendezte **Eörsi István**-dráma, *Az interjú* a Játékszínen, ami többek közt éppen attól jó – mint darab és mint előadás is –, hogy tárgyát (egy korszakot, egy gondolkodásmódot, egy társadalmi ideát, egy személyiséget) nem kezeli már megoldott feladványként; nem végeredményt közöl a nézővel, nem fensőbbeségen ítél, hanem egy gondolati utat, egy folyamatot járát végig vele. De ilyen volt a Taub János rendezte nemzeti színházi *A vihar*-előadás, és tulajdonképpen Görgey Gábor *Komámasszony, hol a stukker?* című komédiájának előadása is az egri

Gárdonyi Géza Színházban, Gali László rendezésében. Mind közül azonban a *Kasimir és Karoline* előadása volt az, amely egy pillanatra sem engedett el, nem hagyott lazítani sem érzelmileg, sem gondolatilag – márpedig az előbbi legalább olyan fontos a színházban, mint az utóbbi –, s a szerző műfaji meghatározásának megfelelően a szó legszebb értelmében népszínjáték volt.

Mielőtt most meg az a vád érne, hogy a politikumra helyezek túlon túl nagy súlyt – mégpedig azon belül is szelektíven! –, sietek leszögezni: az *érvényes* színházra helyezek nagy súlyt. Ami lehet musical – jó volt a Gothár Péter rendezte *Koldusopera* és a kaposvári *Hegedűs a háztetőn* is, de más-más okokból mindkettő a lehetőségei alatt maradt –; lehet operett – a Vigszínház *Fekete Péter*-előadása nyomába sem ér a *Csókos asszonynak*, első sorban zeneileg nem –; vagy lehet akármi más, csak *érvényes* legyen, csak megszólítson! Lehet például a *Romeo és Júlia* vagy *Az ember tragédiája* a pusztai földön, díszlet nélkül, kellék- és jelmezjelzésekkel előadva, ha felfedezéssé tudja tenni számomra a már „unalomig ismert” szöveget és „sztorit”, ha a ráismerés gyönyörűségével és keservével tud megajándékozni, miként a Ruszt József vezette *Független Színpad*.

TAKÁCS ISTVÁN Népszava

A legjobb új magyar dráma: **Eörsi István:** *Az interjú*

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Bánsági Ildikó (Csoda, József Attila Színház)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Szirtes Ági (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Csákányi László (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (A kaukázusi krétakör)

Különdíj: Básti Juli a Platonovban nyújtott alakításáért és Taub János *A vihar* rendezéséért

A szezon – mint az már a tavaszi országos

Különdíj: Ruszt József és a Független Színpad. A képen: Kalocsay Miklós és Kolti Helga a Romeo és Júliában

színházi találkozó idején kiderült – csak nagyon kevés kiemelkedő előadást hozott. Ennek okait megpróbáltuk már ment közben megvilágítani. A számos ok közül csak az egyik financiális. Mindent erre kenni egyet jelent a legégetőbb problémák megkerülésével. Az évad színvonalát, karakterét jobban befolyásolták a strukturális és szervezeti kérdések, a legeslegjobban pedig az a változás, ami 1989 júliusa és 1990 júliusa között ment végbe az országban. Könnyű belátni, hogy – ha nem is közvetlenül – ez a váltás erőteljesen kihatott a színházra is. Hogy az új helyzetben hol lesz a helye a színháznak, s mi lesz (lehet) a feladata, a célkitűzése, azt már a lezárult évadban is meg kellett kérdeznünk a színházi embereknek. Választ feltehetőleg az új évad, s a még újabb változások, például a fenntartó helyi hatóságok újraválasztása után, az új szituáció ad, ha ad. Mindezek (és még sok más ok) miatt alighanem az *átmeneti* jelző illik az 1989/90-es évadra.

Hogy mégis lehetett jó színházat is látni, annak oka igen egyszerű: néhányan nemcsak hogy nem felejtettek el színházat csinálni, hanem minden, a színház ellenható erő ellenére, hisznek a színházban, és azt gondolják: a színháznak, bármi történik is, dolgoznia, működnie kell.

Aminek bővében voltunk, az a jó, sőt kiemelkedő színészi munka. Tulajdonképpen lehetetlen a meglévő kategóriákban egyetlen nevet megjelölni, s tán méltány-

talán is. A különdíjra vonatkozó javaslatok talán segítenek ezen.

TARJÁN TAMÁS ELTE Bölcsészettudományi Kar, XX. sz. Magyar Tanszék

A legjobb új magyar dráma: Szilágyi Andor: A rettenetes anya

A legjobb rendezés: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb női alakítás: Takács Katalin (Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház)

A legjobb férfialakítás: Blaskó Péter (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Töröcsik Mari (Csoda, József Attila Színház) és Bodnár Erika (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Pusztaszeri Kornél (Audiencia, Madách Színház)

A legjobb díszlet: Khell Csörsz (Szentivánéji álom, Veszprém)

A legjobb jelmez: Németh Ilona (A rettenetes anya, szolnoki Szobaszínház)

Küöldíj: Ruszt Józsefnek – megrovásul és elismerésül a szegedi „puccsért”, illetve ami utána következett: a Független Színházért. S kiváltképp azért a karmesteri jelenlétért, ahogyan egy papírlapról fölolvasta az Úr kívülről tudott szövegét.

A legjobb új magyar dráma: az idén sajnálatosan csekély számú eredeti magyar bemutató közül ez a Szolnokon, s természetesen stúdió-rejtekben – némileg? – esztendőkkel! megkévsé – játszott színmű volt véleményem szerint az egyetlen, amely önálló és távlatos dramaturgia ígéretével rendelkezett, tehát nem az átírás-újraírás sugallatai és parancsai futtatták az író tollát, mint a mégoly jeles *Az interjú* (Eörsi István), *Anna Karenina pályaudvar* (Nagy András), *Carmen* (Márton László) különb-különbféle eseteiben.

A legjobb rendezés: az évad nem bővelkedett maradandó premierekben. A magyar színházak többségében a vezetés válsága vagy változása, a társulatok átalakulásának óhajtott vagy nem óhajtott, bizonytalan folyamata, az inkább a politikával, a társadalmi erkölccsel, a művészet meg(nem)becsültségével, mintsem a színházak belső világával és üzemmene-tével összefüggő kisebb-nagyobb botrá-

nyok nem segítették a nyugodt alkotó munkát, melynek ma általában sincs tere Magyarországon. Számomra az etűdszerű (Havel: *Audiencia*, Madách Színház, rendezte: Balikó Tamás f.h.; Witkiewicz: *Egy kis udvarházban*, szolnoki Szobaszínház, rendezte: Paál István m. v. stb.) és az így vagy úgy kísérleti (*Danton*, nyíregyházi Móríc Zsigmond Színház, rendezte: Gaál Erzsébet; Shakespeare: *Romeo és Júlia*, Madách: *Az ember tragédiája*, Független Színház, rendezte: Ruszt József; Ibsen: *Peer Gynt*, veszprémi Petőfi Színház, rendezte: Paál István stb.) előadások jelentették a tartalmas élményt, nem ritka fogyatékoságaik, következetlenségeik ellenére is; s messze előttük (Taub Jánosnak a Nemzetiben színpadra állított *A viharja*, e gyönyörű Shakespeare- és ezredvéglátomás mellett) a *Platonov*. Nem tökéletes, nem hibátlan. De a magyar színház nem mérhet még egy új évtizedig is mindent a *Három nővérről* és a *Marat/Sade*-dal; és idén Ascher volt az, aki a színpadon tükröt tartott a már nem fiatal negyven körüliek jövőtlen jelenének.

A legjobb női alakítás: egy szerepsorozat és egy színészegyéniség beérése, végleges beérése előtt hajtok fejet. Természetesen a kritikusai szavazás egyéni díjai mindig az alkotó ember tehetségének szólnak, ám közvetve egy-egy társulatra, illetve előadásra, törekvése vagy tendenciára is fényt vetnek. Takács Katalinnal együtt kissé a roppant eklektikus Radnóti Színház egyelőre meg nem tört lendületét, Nagy András szikével metszett darabját, Valló Péter megújult rendezői talentumát is választottam.

A legjobb férfialakítás: több heti fontolgatás után is lelkiismeret-furdalást okoz, hogy Gábor Miklós, Avar István, Gáspár Sándor, Borbiczi Ferenc és mások főszerepeit említetlenül hagyom, ám öt-nyolcfel nem érdemes osztatni egy díjat. E dilemmából kitűnik, hogy a magyar színház legfőbb ereje, kincse ma is a színművészség. S ezúttal közülük Blaskó Pétert látam önmaga tehetségével és kapott szerepével a legarányosabbnak, a kiosztott-megélt feladat legjobb gazdájának.

A legjobb női mellékszereplő: a Csoda földszagú varázslatát Garas rendezése és a Bánsági-Gáspár-kettős játéka mellett elsősorban Töröcsik Mari Biborkája adta: ezek a kopottka szerepek újabb bőrt tudtak lehúzni róla. Bodnár Erika pedig mintha asztrál testtel játszott volna a

nagyon is az asszonytestbe, asszonysze-relembe bőrtönzött grófnőt: rajongás volt a vezetékneve, fájdalom a keresztneve.

A legjobb férfi mellékszereplő: az általános paródia évadában (és korszakában) szükségesnek vélem, hogy egy paródiaszerepet, Pusztaszeri Kornél mesteri Karel Gott-karikatúráját is díjazásra javasoljam, mert ez a diadalmasan sivalkodó konyrikálás létünk, izlésünk, hazugságaink közelmúltjának kritikája is volt. Viszont a mellékszerepek közt tallózva ötlik szembe: a mai magyar színház egyik legfőbb gondja, önmagát elvesztegető kincse, a színész... Nagyon sokan vannak, sajnos, akik kisebb-nagyobb szerepeikben nem állják meg úgy a helyüket, ahogy évekkal, évtizedekkel ezelőtt reméltük. Az önisméret, az önképzés igénye nem mindenkinek erőnye – noha ez sokszor nem csupán a színészek számlájára írandó.

A legjobb díszlet: Khell Csörsz munkája tökéletesen kifejezte az előadás szellemiségét – a hibáit is –, és kifejezte a rendező, Vándorfi László világ- és drámalátását. Amikor a díszlettervezésben az önméltetés, gondolatisméltetés lesz úrrá, vagy a pénzszüke tervez inkább, öröm volt látni ezt a gondolatgazdag színpadképet.

A legjobb jelmez: Németh Ilona munkája a pszichológiai ornitológia textiltre-meklése: Balla Margit „tojásdíszletéhez” igazodva jellemezte a madárnak ábrázolt embereket vagy embernek ábrázolt madarakat.

TEGYI ENIKŐ Magyar Nemzet

A legjobb magyar dráma: –

A legjobb előadás: Csehov: Platonov (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás) és Wedekind: Lulu (Katona József Színház, rendezte: Ács János)

A legjobb női alakítás: Udvaros Dorotty (Lulu, Platonov, Katona József Színház)

A legjobb férfialakítás: Balkay Géza (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Bodnár Erika (Lulu, Katona József Színház) és Für Anikó (Lear, Madách Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Csákányi László (Lulu, Katona József Színház)

A legjobb díszlet: Antal Csaba (Platonov, Katona József Színház)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Platonov, Katona József Színház, Anna Karenina pályaudvar, Radnóti Miklós Színház és Állatfarm, Kaposvár)

Különdíj: az ifjúsáért: Romeo és Júlia, Független Színpad, rendezte: Ruszt József és Goldoni: Karneválvégi éjszaka, Kaposvár, rendezte: Jordán Tamás és Lázár Kati

Kínkeservesen kiizzadt szavazatok – egy zaklatott, fáradt, kedvetlen évad értékeléseképp. Szinte kivétel nélkül a megszokott nevek: egyfelől a Katona József Színház megbízható szakmai rutinját, másfelől a szakma állapotát minősítik. A magyar színházra az elmúlt évben a csendes vegetálás, legjobb esetben a tisztességtartás volt jellemző – fontos színházmegújítási kísérletek vallottak viszont elkeserítő kudarcot. Székhez szegező élmény nem született. Tudjuk: bomlófélben az egész színházi struktúra, forrong a főiskola, vezetői válságok törnek ki úton-útfélen, fojtogat a színházak anyagi helyzetének megoldatlansága. Reménykedjünk: vannak azért, akikben új színházi gondolatok érnek, friss erők gyűlnek. A körülmények ellenére.

ZAPPE LÁSZLÓ Népszabadság

A legjobb új magyar dráma: –

A legjobb előadás: A vihar (Nemzeti Színház, rendezte: Taub János)

A legjobb női alakítás: Lázár Kati (Petra von Kant keserű könnyei, Kaposvár)

A legjobb férfialakítás: Gábor Miklós (Az interjú, Játékszín)

A legjobb női mellékszereplő: Kerekes Éva (A vihar, Nemzeti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Jordán Tamás (Karneválvégi éjszaka, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Vayer Tamás (Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából, Várszínház)

A legjobb jelmez: –

Különdíj: –

Az átmeneti időkre jellemző évadot zárunk, a színház mintha nem találná helyét, feladatát, és a társadalom se igazán tudná, se hivatalosan, se informálisan, hogy mit kezdjen a színházzal. A szórakozás vágyán kívül talán csak a megszokás viszi az embereket a színházba, s ennek megfelelően tapsolnak is szinte bárminek. Így

nem csoda, hogy igazán jó új magyar darab még a fiókokból sem került elő.

A társadalmi-politikai aktualitásra törekvő produkciók mondanivalója rendre süket fülekre talált, vagy mert eleve nem találtak bele a kiszámíthatatlan folyamatokba, vagy mert mire eljutottak a bemutatóig, közlendőiken túlszaladtak az események. S főképp azért, mert elvesztették a tiltott gyümölcs pikantériáját. Ehelyett sokan megpróbálták mélyebb művészetet, esetleg művés vagy éppen cirkuszi artisztikumot nyújtani. Ahhoz viszont még nem nyugodott meg eléggé, nem érzi magát eléggé biztonságban a társadalom, hogy az ilyen törekvések eredményei igazi szenzációnak hassanak.

Talán ezért is éreztem az idén sikeresebbeknek a nem túl nagy szándékú munkákat, a szűkebb közönségrétegre számító kamaraprodukciónak, közülük is leginkább Lázár Kati és Jordán Tamás kaposvári kísérletét.

Arthur Miller 75 éves. Századunk kiemelkedő drámaírója 1915. október 15-én született New Yorkban. A görög típusú sorstragédiát az ibseni dramaturgiával ötvöző realista társadalmi színművei különösen az ötvenes-hatvanas években a kor egyik legfontosabb drámai vonulatát alkották. *Az Édes fiaim* (1947), *Az ügynök halála* (1949), a McCarthy-izmus szorongató élményét magán viselő mű, *A salemi boszorkányok* (1953), a Marilyn Monroe-val kötött házassága ihlette *A bűnbeesés után* (1964), *Az alku* (1970) ma is gyakran föltűnik a világ különböző színpadain. A humanista eszmék iránt elkötelezett író egy ideig a nemzetközi PEN Klub elnöke is volt.

Ódry Árpád mint III. Richárd (1923) (Kisfalvy-fotó)

A távolba nézve is befelé pillantó, inkább elszánt, mint kegyetlen tekintet, nem hagyományos szerepfelfogást sejtet. A portré láttán könnyen elhisszük, amit Bálint Lajos írt Ódry alakításáról: „Az értelem és a szenvedély ötvözte”.

Under the heading of **Our First Two Hundred Years**, the bulk of this issue is devoted to the bicentenary of Hungarian professional theatre.

The first group of writings is centred on the beginnings, i.e. the end of the XVIIIth and the first decades of the XIXth century. We may read here about **The Pioneers of Pest-Buda** (József Pataki), followed by **A History of Hungarian Acting in Pest** (Ferenc Kerényi); Géza Hegedűs discusses **The Heroic Times of the General Taste in Theatre**, József Bayer introduces the reader to the beginnings of **Theatre Criticism**, and we publish a contemporary **Regulation** for the first theatre company as well as the period **Ten Commandments for Actors**.

In a **Condensate of Hungarian Photography** expert Károly Kincses sums up the progress and some curious aspects of Hungarian theatre photography from the second half of the XIXth century to the twenties of our century.

Another group of writings offers an inside view of some aspects of Hungarian theatre in the first half of this century. We publish author Ferenc Herczeg's **Preface** to Pál L. Réti's book about famous actors; **An Aborted Project** deals with a 1912 competition for a National Theatre building; under the title **A National Complaint** György Székely analyzes the correspondance between Hungarian director Sándor Hevesi and Gordon Craig; Tamás Gajdó publishes **Three Letters to Artúr Bárdos** by Paul Géraldy, Romain Rolland and Edouard Bourdet, and introduces **Ferenc Molnár, the Director** (of some of his own plays). **Visiting Card** is a short essay by actress Mária Mezey; and the chapter is closed by some photos **From the Album of a Dresser**.

The Hungarian Museum for Actors will also be reopened in honour of the bicentenary. **"We Salute You, Fairy World of Acting"** is an interview by István Nánay with Andrea Soóky about the principles and aims of this exhibition. Two publications deal with the notorious fifties. **Protocol Anno 1952** mirrors the atmosphere of a discussion in the Theatre Association, while in her article **Criticism Unwished For** Erzsébet Bogácsi discloses the party organs' secret disapproval of Hungarian theatre critics.

As in each of our October issues, we publish the results of **The Prizes of Theatre Critics for 1989/1990**, including the individual votes of twenty-two theatre critics.

Finally we publish a short introduction to a manual in preparation: **The History of Hungarian Theatre**.